

### פרקים שנלמדו

- **בראשית פרק י"ב** (חזרה ותרגול שאלת בגרות)
- **בראשית פרק ט"ו** (ברית בין הבתרים) - הפרק העיקרי של השיעור

### סיכום שיעור

- חזרה על פרק י"ב (לך לך): אברהם בן 75 שומע קול אלוהים שאומר לו ללכת, והוא הולך לכנען
- תרגול שאלת בגרות על פרק י"ב, פסוקים ו'-ז': הקושי שאלוהים מבטיח לאברהם את הארץ אך הכנעני כבר יושב בה
- הפתרון לקושי נמצא בפרק ט"ו פסוק ט"ז: ארץ כנען תהיה של צאצאי אברהם בעוד 400 שנה, לא עכשיו
- נלמד מושג **מילה מנחה**: כששורש חוזר יותר מפעמיים בקטע קצר (השורש ה.ל.כ חוזר 5 פעמים בפסוקים א'-ה' של פרק י"ב)
- נלמד פירוש **יהודה קיל** על פסוק ד' בפרק י"ב: ההליכה בפסוק ד' היא הליכה במחשבה (החלטה ללכת), ובפסוק ה' היא הליכה פיזית
- ארבעה קשיים בהליכת אברהם (פסוק א'): עזיבת הארץ, עזיבת המולדת, עזיבת בית האב, ויציאה למסע בגיל מבוגר (75)
- פרק ט"ו - ברית בין הבתרים: אלוהים מתגלה לאברהם במחזה (חיזיון/חלום) ומבטיח לו הגנה וגמול
- אברהם מתלונן שאין לו ילדים ושעבדו אליעזר הדמשקי יירש אותו
- אלוהים מוציא את אברהם החוצה ומראה לו את הכוכבים - הבטחה שצאצאיו יהיו רבים
- פסוק ו' ("והאמין בה' ויחשבה לו צדקה") - שני פירושים: (1) אברהם מודה לאלוהים על הטוב; (2) אלוהים מעריך את אמונת אברהם - הפירוש השני מקובל יותר על חז"ל כי לאדם אסור לתת "ציון" לאלוהים
- טקס ברית בין הבתרים: אברהם מביא בהמות ועופות, מבטר (חותך) רק את הבהמות, לא את העופות
- אלוהים מרדים את אברהם, אימה וחשכה נופלות עליו, ואלוהים מגלה לו את העתיד: 400 שנות גלות ושעבוד, ואחריהן חזרה לארץ
- "כי לא שלם עוון האמורי עד הנה" - לכל עם יש מכסת חטאים; הכנענים עוד לא מילאו את שלהם, ולכן הגירוש יהיה רק בעוד 400 שנה
- הברית היא **חד-צדדית**: רק אלוהים עובר בין הבתרים (בצורת תנור עשן ולפיד אש), ולכן רק הוא מתחייב
- לפי **רד"ק**: שלוש הבהמות מסמלות שלוש גלויות (אשור, בבל, רומי); העופות מסמלים את עם ישראל שחי לנצח - לכן הבהמות נחתכות (הגלויות ייגמרו) אך העופות לא

## רשימת מילים

מילה: גר

תרגום: זר

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, י"ג

הקשר:

"כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם" - אלוהים מספר לאברהם שצאצאיו יהיו זרים בארץ אחרת

מילה:

דן

תרגום: שופט

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, י"ד

הקשר:

"וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי" - אלוהים ישפוט את העם שישעבד את ישראל

מילה:

ערירי

תרגום: אדם ללא ילדים

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, ב'

הקשר:

אברהם מתלונן לאלוהים: "מה תיתן לי ואנוכי הולך ערירי"

מילה:

בן משק ביתי

תרגום: העבד הראשי / הבכיר

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, ב'

הקשר:

אברהם מצוין שאליעזר הדמשקי, עבדו הבכיר, הוא שיירש אותו בהיעדר ילדים

מילה:

מחזה

תרגום: חיזיון, סוג של חלום

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, א'

הקשר:

"היה דבר ה' אל אברם במחזה" - אלוהים מתגלה לאברהם בחלום/חזיון

מילה:

צדקה

תרגום: חסד, דבר טוב

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, ו'

הקשר:

"ויחשבה לו צדקה" - נחשב לו לזכות/חסד

מילה:

ויבחר

תרגום: חתר

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, י'

הקשר:

אברהם חותר את בעלי החיים לשניים לצורך טקס הברית

מילה:

בתווך

תרגום: באמצע

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, י'

הקשר:

"ויבחר אותם בתווך" - חתר אותם באמצע, כמו מתווך שנמצא באמצע

מילה:

משולשת

תרגום: שני פירוסים: (1) בת שלוש שנים; (2) שלושה מכל סוג

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, ט'

הקשר:

"עגלה משולשת ועז משולשת ואיל משולש" - תיאור בעלי החיים שאברהם צריך להביא

## מילה:

עיט

תרגום: עוף דורס

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, י"א

## הקשר:

"וירד העיט על הפגרים" - עוף דורס ירד לאכול את הפגרים ואברהם הרחיק אותו

## מילה:

תרדמה

תרגום: שינה עמוקה שאלוהים מרדים (לא שינה טבעית)

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, י"ב

## הקשר:

"ותרדמה נפלה על אברם" - אלוהים מרדים את אברהם לפני שמגלה לו את העתיד

## מילה:

אימה

תרגום: פחד גדול

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, י"ב

## הקשר:

"והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו" - תיאור האווירה בזמן ההתגלות

## מילה:

תור

תרגום: יונה (סוג של עוף)

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, ט'

## הקשר:

"ותור וגוזל" - מהעופות שאברהם צריך להביא לטקס הברית

## מילה:

שכר

תרגום: גמול, תגמול (לא כסף)

פרק ופסוק: בראשית ט"ו, א'

### הקשר:

"אנוכי מגן לך שכרך הרבה מאוד" - אלוהים מבטיח לאברהם הגנה וגמול

### מילה:

אשר יצא ממעריך

**תרגום:** ילד שלך (לשון נקייה - מהמעיים)

**פרק ופסוק:** בראשית ט"ו, ד'

### הקשר:

"כי אם אשר יצא ממעריך הוא יירשך" - רק ילד ביולוגי שלך יירש אותך, לא העבד

### מילה:

גזרים

**תרגום:** חתיכות (של בעלי החיים שנחתכו)

**פרק ופסוק:** בראשית ט"ו, י"ז

### הקשר:

"אשר עבר בין הגזרים האלה" - אלוהים עובר בין חתיכות בעלי החיים

### מילה:

אפלה

**תרגום:** חושך

**פרק ופסוק:** בראשית ט"ו, י"ז

### הקשר:

"והיה השמש באה ועלטה היה והנה תנור עשן ולפיד אש"

### מילה:

עוון

**תרגום:** חטא

**פרק ופסוק:** בראשית ט"ו, ט"ז

### הקשר:

"כי לא שלם עוון האמורי עד הנה" - החטא של הכנענים/האמורים עדיין לא הגיע למכסה

### מילה:

התנחל

- **תרגום:** סימן טעם בתנ"ך שמשמש כפסיק - מחלק את הפסוק לשני חלקים
- **פרק ופסוק:** כללי
- **הקשר:** המורה הסבירה שכל פסוק בתנ"ך מחולק לשני חלקים באמצעות התנחתא; יכולה להיות שאלת בגרות על חלק ראשון בלבד של פסוק

## נקודות חשובות למבחן

### מושגים שחובה לדעת

- ⚠ **מילה מנחה:** כששורש מופיע יותר מפעמיים בקטע קצר - הכותב רוצה שנשים לב לנושא מסוים
- ⚠ **ברית בין הבתרים:** טקס ברית שבו חותכים בעלי חיים באמצע ושני הצדדים עוברים ביניהם; מי שיפר את הברית - גורלו כגורל החיות
- ⚠ **התנחתא:** סימן טעם שמחלק פסוק לשני חלקים (כמו פסיק)
- ⚠ **שין ושין:** להבחין לפי הנקודה מעל האות - שמאל = ש (כמו סמר), ימין = ש

### פסוקים מרכזיים לזכור

- ⚠ **בראשית ט"ו, ו' - "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה"** - שני פירושים אפשריים: (1) אברהם מעריך את אלוהים; (2) אלוהים מעריך את אמונת אברהם. חז"ל מצדדים בפירוש השני
- ⚠ **בראשית ט"ו, י"ג - "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה"** - נבואת הגלות
- ⚠ **בראשית ט"ו, ט"ז - "כי לא שלם עוון האמורי עד הנה"** - הסבר למה הכניסה לארץ תתעכב 400 שנה
- ⚠ **בראשית ט"ו, י"ז - "תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים"** - התגלות אלוהים בטקס הברית

### פרשנים ופירושים

- ⚠ **יהודה קיל** (על פרק י"ב פסוק ד'): ההליכה בפסוק ד' היא במחשבה (החלטה ללכת). בפסוק ה' היא פיזית. הפרשן פותר את הכפילות של ההליכה בשני הפסוקים
- ⚠ **רד"ק** (על פרק ט"ו): שלוש הבהמות (עגלה, עז, איל) מסמלות שלוש גלויות גדולות; העופות (תור וגוזל) מסמלים את עם ישראל. לכן הבהמות נחתכות (הגלויות ייגמרו) אך העופות לא (עם ישראל חי לנצח)
- ⚠ **חז"ל** (על פסוק ו'): מצדדים בפירוש שאלוהים מעריך את אברהם (ולא להפך), כי לאדם אסור לתת ציון לאלוהים

## בעיות תיאולוגיות שעלו (ייתכנו שאלות בבגרות)

- ⚠ **בעיה מוסרית עם עונש פרעה:** אלוהים מתכנן שפרעה ישעבד את ישראל, ואחר כך מעניש אותו על כך. התשובה: פרעה נענש כי "נהנה" מהשעבוד מעבר לנדרש
- ⚠ **בעיית הבחירה החופשית** (פסוק ט"ז): אלוהים קובע מראש שהאמורים יחטאו ויגורשו בעוד 400 שנה - זה סותר את הבחירה החופשית שניתנה לאדם. זו בעיה תיאולוגית ללא פתרון מלא
- ⚠ **הקושי בפרק י"ב:** אלוהים מבטיח את הארץ לאברהם אך הכנעני כבר בארץ. הפתרון: ההבטחה תתממש רק בעוד 400 שנה

## טיפים טכניים מהמורה

- ⚠ כשיש פרשן בשאלה, לא חשוב מי הפרשן אלא **מה הוא אומר** - זה מה ששואלים עליו
- ⚠ כשהמורה אומרת "בססי" או "הסבירי ובססי" - חובה לצטט מהפסוקים
- ⚠ כשלא בטוחים אם צריך לצטט - **תמיד לצטט**. לא מורידים ניקוד על ציטוט מיותר, אבל כן מורידים על חוסר ציטוט
- ⚠ לפעמים שאלת בגרות תתייחס לפרק שלא נלמד בכיתה - צריך להיות מוכנים לקרוא ולהבין פסוקים חדשים
- ⚠ פסוק ו' בפרק ט"ו יכול להיות שאלת בגרות בפני עצמו - לדעת את שני הפירושים ולדעת מי מצדד במה
- ⚠ בבגרות יכולים לשאול "מי הצד המתחייב בברית ומה ההתחייבות שלו" - התשובה: אלוהים הוא הצד המתחייב, הוא עובר בין הבתרים בצורת תנור עשן ולפיד אש, וההתחייבות היא לתת את הארץ לצאצאי אברהם